

O detskej osamelosti

Rodičia viete, že sú vaše deti osamelé?

Staré divadlo Karola Spišáka v Nitre skončilo letnú divadelnú sezónu slovenskou premiérou hry švédskej autorky Martiny Montelius *Sám a Esmeralda*. Sám s dĺžňom nie je chyba, je to prezývka hlavného detského hrdinu a zároveň skratka pre obsah príbehu. Hra je určená pre detských divákov a ich rodičov, lebo rieši často pertraktovanú otázku detskej osamelosti. Aj v slovenskej dramatickej spisbe, hlavne v rozhlasových hrách sa možno s touto problematikou stretávať takmer pravidelne. Autori často siahajú k riešeniu, keď osamelosť dieťaťa neregistrujú rodičia, ale rozličné vymyslené osoby typu telefónny škriatok, tentokrát je to cirkusová tanečnica či bábika Esmeralda. Do pustej, sivej a nevládnej izby ju privádza babička spolu s bujnou fantáziou hlavného hrdinu malého chlapca, ktorý vyrastá bez matky. Otca zaujíma iba jeho vlastný svet, na javisku zastúpený rajničkou. Hra je vzťahovo postavená na antagonizme otca a syna a priateľstve starej mamy s vnúčaťom, čo je opäť typický vzťah v literatúre pre deti. Sympatickým znakom príbehu je vývoj od negácie dieťaťa rodičom k jeho pochopeniu, aj keď táto cesta je naplnená vzájomnými konfliktami i utiekáním sa chlapca do fantazijného a rozprávkového sveta.

Bohatá metaforika textu bude možno tvrdým orieškom pre dnešného detského diváka, zvyknutého a rozmaznávaného jednoduchými klišéovitými mediálnymi produktmi. Túto bariéru sa pokúsili tvorcovia prekonať humornými prvkami nielen v texte, ale aj v hereckom prejave. Niekedy však pôsobia násilne a narúšajú charakter hry (napr. slovo škvarky, hoci práve ony v závere hry odľahčujú umieranie starej mamy). Je otázne, či sa dané slovo nachádza aj v origináli, ak nie, potom ide o pokus text naturalizovať, priblížiť ho domácemu publiku.

Osobitnú rolu zohráva postava Esmeraldy, ktorá sa objaví len tomu, kto má fantáziu, dokáže sa odviazať a robiť neuveriteľné veci. Darmo sa pokúša otec o jej vyvolanie. Kým neuverí synovej fantázii a nezobudí svoju dospelácku predstavivosť, nenájde cestu k synovi. Práve preto Esmeralda vyvoláva pocit, aký má čitateľ pri čítaní Exupéryho románu *Malý princ*.

Réžie hry sa ujala Linda Keprtová, známa česká operná režisérka. V Nitre v roku 2013 získala Dosky za réžiu opery *Dialogues des Carmélites* (Štátne divadlo Košice). Ona aj štyria účinkujúci (Miroslav Bakura, Henrieta Kolláriková, Oľga Schrameková, Martin Kusenda) úspešne bojovali s náročným textom, ktorý mohol byť dramaturgicky lepšie zvládnutý. Predovšetkým bolo treba skrátiť dlhé dialógy napr. o hore, pretože ani výtvarne sa táto sekvencia nevydarila (hoci sa hovorilo o hore, na plachte, ktorú medzi sebou rozvinuli dve

postavy, to vyzeralo skôr ako na púšti než v hore).

Ukázalo sa, že dôsledné vedenie hercov prinieslo svoje ovocie v podobe presvedčivých výkonov, ktoré udržia pozornosť detského diváka až do konca. Tak napr. Esmeralda (H. Kolláriková) si ustriedla svoj „strojový“ pohyb bábky, podobne stará mama v podaní O. Schramekovej dobre využila svoj komediálny potenciál.

Záver hry je nositeľom silného humánneho posolstva. Sivý neosobný priestor sa mení akoby pod čarovným prútikom na príjemnú izbu. Stačí na to stôl s bielym obrusom, s kyticou ruží vo váze a s dvoma rozumejúcimi si osobami -- otcom a synom.

Marta Žilková